

Foc, focs, m. fòk, fòks (Cat. or., oc., Bal.)

1. La combustió de llenya, carbó, etc. 2. La part de la cuina on es fa el foc (Sant Bartomeu del Grau, Sabellà, Montblanch, Santa Coloma de Queralt, Organyà, Tremp, Gandesa). 3. La llar (Maldà). 4. L'habitació on hi ha la cuina (Oliana, Artesa). 4. La casa on habita una família (Peralta de la Sal, Roda, etc.). 5. Les pedres toves damunt les quals s'encén el foc (Borges). 6. La foguera encesa davant les cases la vigília d'algunes solemnitats. S'encenen la vigília de Sant Isidre, Sant Joan i Sant Pere (Plana de Vich, Guillerries, Vallès, Segarra). S'encenen per Sant Josep, Sant Joan i Sant Antoni (València, Alcira, Atzaneta). Els focs dels carrers s'encenen la vetlla de Santa Creu (Carlet). 7. La vermellor d'una llaga o ferida (Sant Bartomeu del Grau, Sant Hilari Sacalm). 8. Casa habitada. Segons una accepció jurídica de procedència romana, el foc és el símbol de la casa. En els contractes d'arrendament es consigna encara avui : «N. vindrà obligat a fer-hi continuar la residència fent-hi foc i llum» (Lladó, Palamós).

FRASES. — «Sortir del foc per caure a les brases» : Eixir d'un perill per caure en altre pitjor (Borges). «Foc amagat que no es veu» : Es diu de les males intencions dissimulades d'una persona (ib.). «Un foc com un infern» : Foc molt encès (Montblanch). «Foc d'ence-

nalls» : Cosa de poca importància (Palamós, Falset, Montblanch). «Per amagat que es faci el foc, sempre ve dia que respira» : Les malifetes queden poques vegades per descobrir (Borges). «Aferir llenya al foc» : Augmentar les renyines (ib.). «Treure foc pels queixals» : Estar irritat (ib.). «Al foc d'En Costa qui no hi porta llenya no s'hi acostà» : Dita dels que fan pleta en el bosc per mor que cap de la colla deserti de la feina de cercar llenya segons llei de companyonia (Lladó). «No hi ha foc ni llum ni cendra calenta» : 1. Expressió per dir que no hi ha gens de foc en una casa (Gandesa). 2. Abandonament de la casa en la qual no es prepara el menjar a l'hora (Montblanch, Falset, Sabellà, Tarragona). 3. Necessitat i misèria d'una persona (Aytona). «Per Nadal al joc, per Pasqual al foc» : Modisme per a indicar que, quan no fa fred primerenc, el fa tardà (Lladó). «El foc somort és més perillós que l'altre» : El foc amagat produeix pitjors desgràcies que l'altre (Montseny). «El foc té aturadó, que l'aigua no» : És cosa fàcil atuir el foc d'un incendi, però no ho és tant aturar l'aigua d'un aiguat (Palamós, Sant Hilari Sacalm, Plana de Vich, Artesa, Maldà). «Foc a la cua del llop» : Crit dels pastors que veien venir el llop (Llofriu). Els vells fan creure a la mainada que els llops fugen en sentir aquest crit (Sant Hilari Sacalm). «Patllari

pica foc, tres, sis, nou»: La mainada ho canta als aprenents de ferret (Sant Hilari Sacalm). «Qui em farà foc»: Crit per a imitar el cant del gall (Palamós). «Foc de serments, foc de turments»: Es cosa difícil de fer cremar els serments junts (Montblanch, Maldà). «Foc de rama, foc de flama. Foc de figuera, foc de quimera» (Maldà). «Joc de foc és joc de boig» (Llofriu, Esplugua). «Traste vell bo pel foc» (Maldà). «Lo foc és mitja vida» (Maldà). «Jugar amb foc» 1. Es diu de les criatures que, si juguen amb foc prenent un serment encès, s'orinaran al llit (Bellpuig, Vilareal). 2. Tractar amb alguna cosa perillosa (Esplugua, Llofriu, Palamós). 3. Servir-se de mitjans il·lícits per a atacar una persona o per a defensar-se (Oliana). «Per fondo que es faci el foc, el fum sempre respira»: Per amagades que es facin les coses, sempre es descobrixen (Igualada, Valls, Falset, Esplugua, Montblanch, Santa Eulària de Ronsana, Sant Pere de Torelló, Pobla de Lillet, Cerdanya, Sant Hilari Sacalm, Lladó, Llofriu, Palamós, Artesa, Sort). «Per amagat que es faci el foc, sempre respira» (Vilafranca, Sant Vicens dels Horts, Sant Feliu de Llobregat, Martorell, Sant Feliu de Guíxols). «Per amagat que es faci el foc, sempre ve dia que respira» (Centelles, Cadaqués, Terrassa, Oliana, Guissona, Agramunt, Tremp, Estèrrer). «Per amagat que es faci el foc, el fum sempre respira» (Cornet, Maldà). «Per fondo que es faci el foc, sempre ve dia que fa fum (Súria). «Per fondo que es faci el foc, ix el fum» (Fraga). «Per amagat que es faci el foc, sempre ix el fum» (Nules). «Per amagat que es faci el foc, sempre fumeja (Pego). «Qui foc necessita, amb els dits el busca»: Es diu quan es necessita alguna cosa (Sant Pere de Torelló). «Qui no

s'acosta al foc, no té perill de cremar-se»: No hi ha perill per aquell que no el busca (Montseny). «Qui està prop del foc és qui es crema» (Carlet). «Sembla que s'ha calat foc a la bassa»: Expressió per indicar que algú fa una cosa amb molta precipitació (Montseny). «Tirar-ho tot al foc»: Malbaratar totes les coses (Palamós). «Tota aigua apaga el foc»: Tota cosa, per insignificant que sigui, pot fer servei (Palamós). «Un bon foc és mitja vida»: Expressió per a assenyalar el confort del foc a la hivernada (Centelles, Vich, Palamós, Llofriu, Pineda, Vilareal, Migjorn-Gran). Es conta que un home convidà a casa un amic i per obsequiar-lo encengué un gran foc dient: «Escalfem-nos i revifem-nos, que un bon foc és mitja vida», i aquí s'acabà el convit. L'obsequiat, corresponent a la invitació de l'amic, el portà un dia a sa casa i encenent dos focs li digué: «foc pel davant i foc pel darrera, vida entera» (Santa Eulària de Ronsana, Migjorn-Gran). «Treure foc pels queixals»: Indica que una persona està molt irritada i agressiva (Igualada, Santa Eulària de Ronsana, Esplugua, Olost, Sant Hilari Sacalm, Palamós). «Qui vol foc, amb so dit el cerca»: S'aconhorta de cercar-lo (Migjorn-Gran). «Foc i fum i que repiquin»: Indica festa i alegria (ib.). «Via fora! foc a can ...!»: Crit d'auxili per a apagar foc (Llofriu). «Fugir del foc i caure a les brases»: Caure en un perill fugint d'un altre (Santa Eulària de Ronsana, Igualada, Pineda, Girona, Palamós, Prats de Lluçanès, Sabellà, Montblanch, Tarragona, Guissona, Andratx, Artesa, Vilareal, Vinaroç, Nules). «Sortir del foc i caure a les brases» (Esplugua, Falset, Aytona). Eixir del foc i caure en les brases (Bocairent, València). «Ficaria foc en una bassa»: Es diu del que

sembraria injúries i discòrdies per totes parts (Veciana). «Sap encendre el foc i no és bo per a apagar-lo»: Posa raons entre famílies i no les resol (Sant Vicens dels Horts). «Posar foc allà on no n'hi ha»: Fer renyir persones amigues amb trapelleries (Palamós). «Ficar-se en un cèrcol de foc»: Posar-se en alguna qüestió perillosa (Palamós). «Es molt bo per a encendre el foc»: Per fer barallar els altres (Sant Vicens dels Horts). «Acabar d'encendre el foc»: Embullar més la qüestió (Olost). «Afegir llenya al foc»: Fomentar baralles i discòrdies (Lladó, Olost). «Tirar llenya al foc»: Emmaranyar una qüestió (Guissona). «Pendre foc i fugir»: No entretenir-se (Prats de Lluçanès). «Viure en mig de dos focs»: Viure en mig de dues persones malavingudes (Llofríu). «Trobar-se entre dos focs» (Nules). «Tirar aigua al foc»: Aplacar una discòrdia (Nules). «A foc i sang»: Amb molt rigor o amb molta violència (Igalada, Santa Eulària de Ronçana). «A sang i foc» (Palamós, València). «Foc d'un dia no crema la casa»: Una despesa extraordinària no perjudica (Aytona). «N'hi ha per tirar la gorra al foc»: Expressió per a deplorar una desgràcia (Sant Feliu de Llobregat, Esplugas). «La pega vora el foc s'escalfa»: L'excessiva familiaritat entre persones de diferent sexe és perillosa (Palamós). «Sempre en queda foc o brasa» Es diu de l'amor que dos s'han tingut en la juvenesa (Montblanch). «Sant Roc deixeu-nos fer foc»: Ho canta la mainada quan fa una foguera que no es vol encendre (Gandesa). «No hi ha res que espavili més que el foc» (Esterrí). «El foc i el llit són un maridó de la fam» (Maldà). «On hi ha foc hi ha fum» (Vinaroç). «La brasa del foc baix la cendra crema (Olocau). «Està fet foc i flama»: Està molt

incomodat (Vinaroç). «Foc d'argelaga foc de rialla»: És un foc que passa aviat (Carlet). «Foc colgat»: nom donat a la persona dissimulada i de gènit (Vinaròs, Eivissa). «És un foc que cova» (Andratx). «Foc de canyes, foc de banyes»: Es diu de la figura de les flames en cremar-se les canyes (Carlet). «Si vols que la dona mori la primera, que encenga el foc amb llenya de figuera» (Vinaroç). «Si a la dona vols bé, que encenga el foc amb llenya de garrofè» (Vinaròs). «Un foc treu s'altre» (Andratx). «Està més encès que foc»: Està molt enrabiat (Andratx). «Té foc? A l'altra casa n'hi ha un poc»: Resposta que és donada al pobre necessitats, al qual fins es nega l'escalfar-se (Cullera). «Tirar foc pels ulls»: Manifestar gran ira (València, Bocairent, Vilareal). «No ésser bo per a posar un tupí davant el foc»: Es diu d'una persona de poca traça (Lladó). «Fer foc nou»: Renovar una cosa totalment (Sort, Vich, etc.). Deriva del foc nou del Dissabte Sant.

JOCs D'INFANTS SOBRE EL FOC.

- Hi ha un joc de nenes en el qual una d'elles fa de mare i les altres de filles. Compareix una veïna que diu a la mare:
- Foc, foquet, què fas aquí?
- Faig foc i m'estic aquí.
- Que en vols fer d'es foc foquet?
- Esmolar es ganivet.
- Què vols fer d'es ganivet?
- Matar-hi els teus fillets.
- Què han fet els meus fillets?
- M'han tirat una sabata al foc i una altra a la teulada.
- Cap d'arengada!». (Llofríu).

Quan els infants juguen en les llurs petites cases, comencen el joc comprant i venent foc. Els compradors van a la suposada tenda i demanen: «un diner de foc». D'aquí ve la dita al que tremola de

fred : «jo pendria un diner o un quarto de foc». Això fa suposar que el foc es comprava i es venia com altra cosa de preu (Calacçit).

En algunes cases hi ha el costum de deixar el foc encès i la taula parada la nit de Nadal. Es creu que la Verge Maria segueix aquestes cases per escalfar els bolquers del Nen Jesús (Sant Hilari Sacalm).

FER FOC. — 1. Encendre el foc (Igalada, Santa Eulària de Ronsana, Llofriu, Bagà, Maldà, València, Altea, Nules). 2. Disparar alguna o varies armes de foc (Palamós, Santa Coloma de Queralt, Bocairent).

FER FOC NOU. — 1. Encendre el foc del Dissabte Sant en les esglésies (Cat.). 2. Canviar de vida i de costums (Palamós, Espluga). 3. Començar de cop i volta una cosa que es tenia entre mans (Sabellà).

FOC DE BARRIL. — El foc que s'encén dins un barril col·locat al mig de la plaça per les festes populars. Durant el ball, que mai falta entorn el barril,¹ es canten aquestes cançons:

«En el gran ball del barril
cada xica val per mil.

I que boniques
al claror de les brases es fan les
Balleu, xiquetes, [xiques.
ja que sou l'alegria de nostres
festes.»

«Balla, balla, barrilera,
a compàs i en compostura,
que en la gran festa nulera
has de sè tu la primera
en lluir garbo i finura.»

En el gran ball...

«Com del cel les estrelletes
al brillar en la foscura,

si vos feu bones xiquetes
brillareu com les floretes
en el camp de l'hermosura.»

En el gran ball...

«La modèstia i l'alegria
el candor i la guapesa
són les prendes que voldria
tingués la que escolliria
per ser la mia mestressa.»

En el gran ball...

SEGUIDILLES:

«No t'arrimes, xiqueta,
molt a les brases,
que et faràs palometa
d'ales cremaes.

La llenya tendra,
si el foc la domina,
se torna cendra.»

«Eixe barril t'ensenya
lo que és el foc;
va consumint la llenya
poquet a poc.
No et consumixques
en els vicis que es cremen
les pobres xiques.»

«Molt bonica és la cara
de la innocència
i més si en ella brilla
pura consciència.
Els vicis cremen,
les virtuts il·luminen
als que les tenen.»

«Llosanes i boniques
flors de jardins,
són els xics i les xiques
quan són fadrins.
La flor més tendra
ay! si el foc la pessiga
se torna cendra.» (Nules)

FOC DE LES ÀNIMES. — És la foguera que s'encén a la vesprada de Tots-Sants. La mainada passa tot el dia de Tots-Sants carregant llenya a la plaça fins a aixecar una gran garbera. El rector, el batlle i

1. BARRIL, m. — El brasero, muntat damunt uns tres peus elevats, en el qual s'encén el foc per les revetlles de les solemnitats (Nules, Pego).

el clavari de les ànimes donen una volta per les cases captant llaminadures, plats de mel, ramells de peres, melons, ametlles, pastes, etc. La replega és portada a l'abadia. Després de sopar, tothom compareix a la plaça sentant-se en rotllo. L'hora arribada, es fa un senyal al campanar, el clavari pega foc a la llenya i la subhasta de les llepolies comença, les quals són adjudicades pel clavari al major postor. En aquestes subhastes els fadrins i les fadrines solen picar-se per adquirir certes penyores de valor pressuposat (Pego i regió).

FOC DE SANT ANTONI. — La foguera que s'encén per la revetlla de Sant Antoni de gener (Fraga, Cabanes, Calaceit, Vinaroç, Pego, Vilareal, Nules, Lluchmajor). És creença que aquest foc s'encén en record d'èpoques d'epidèmies sofertes per la població, en les quals s'invocà la protecció de Sant Antoni (Vinaroç).

El foc que s'encén la vetlla del sant és un anunci de la festa i un pretext perquè la gent jove passi la revetlla entorn el foc festejant i organitzant algun ball popular que sol acabar tot encenent coets i piules. Els fadrins, organitzats en rondalles, passen pels carrers cantant cançonetes per divertir les noies:

«Debaes fas cabrioles
i t'ànimes al cantó,
que la xica que tu busques
no te l'emportaràs, no.
El festejar amagat
és un viure molt en pena;
és com la brasa del foc
que baix de la cendra crema.

La mare que tingui filles
que les sàpia guardar;
pues són com les peladilles
que tots les volen tastar.
Per amunt i per avall

pareixes un arriero;
has venut la capa blava
per a comprar un sombrero.»
(Pego)

A Mallorca s'encenien focs la vetlla de Sant Antoni i Sant Sebastià. Aquest costum es serva encara a l'Horta de Palma. Per Sant Antoni s'acaba el jugar a cartes de vetllada; d'aquí la dita: «Per Sant Antoni s'acaben els jocs i comencen els focs» (Lluchmajor). El foc de Sant Antoni és un record d'un vot d'una epidèmia del segle XVI (València).

FOC DE SANTA CATALINA. — La foguera que s'encenia per la revetlla de Santa Catalina. Aquest costum perdura encara a la contrada de Felanitx (Lluchmajor).

FOC DE SANT ISIDRE. — És el foc que s'encén davant les masies i carrers per la revetlla de la festa del patró dels pagesos (Santa Eulària de Ronsana, Montseny, Plana de Vich, Sant Bartomeu del Grau, Santa E. de Puigoriol, Prats de Llusanès, Cornet, Pobla de Lillet, Súrria, Veciana, Girona, Olot).

Un mes abans de la festa de Sant Isidre la mainada va al bosc a tallar ginestes i ginebrons, lligant-los amb una corda i arrossegant-los fins al poble. La vigília de Sant Isidre es talla un faig brancallut, s'esporga fins a la copa, deixant uns estalocs de dos pams de llargada. Els mateixos vailets que havien portat les ginestes i ginebrons al poble hi duen el faig, penjant en sos pollegons tota la brossa recollida anteriorment i pegant-hi foc al toc d'oració. (Sant Hilari Sacalm).

FOC DE SANT JOAN. — El foc que s'encén pels carrers i places de les poblacions i davant

les masies per la revetlla de Sant Joan (Cat. or., Cat. occ., Vinaroç, Altea, Eivissa, Elna).

El foc de Sant Joan s'encén, segons tradició, en record del naixement del sant precursor. Es diu que les dues cosines havien pactat que, quan Santa Isabel estaria pròxima a donar a llum, encendria una gran foguera a la muntanya més alta, perquè, en veure'l, la Mare de Déu s'afanyés a anar a assistir-la. Durant la foguera es toquen corns, xiulets, es toquen esquelles i es tiren escopetades (Llofriu).

Hi ha el costum de saltar el foc, de tirar escopetades i de cantar:

«Sant Joan bon sant,
Sant Pere bon home.»

Quan la foguera s'apaga, es resa un Parenostre a honor del sant (Llussanès).

«Sant Joan bon sant,
Sant Pere bon home;
Més ho és Sant Llop
que ho atipa tot.»

Sant Llop és el patró de la localitat (Centelles).

És creença que el que salta el foc queda curat de ronya; i si no en té, l'en guarda. Tot saltant el foc es canta:

«Foc de Sant Pere, foc de Sant Joan:
a n'En X. feu-lo fer ben gran.»
(Sabellà)

En saltar el foc, la mainada canta:

«Sant Pere bon home,
Sant Joan bon Sant,
gardeu-nos de ronya
a tots los cristians.

(I també: per tot aquest any).»
(Bellpuig)

«Foc de Sant Pere,
foc de Sant Joan
foc de tots los sants.»

(Ib.)

A Maldà hi ha també la creença que el foc de Sant Joan guarda de la ronya. Els petits canten entrotllant la foguera:

«Sant Pere bon home,
Sant Joan bon sant:
gardeu-nos de ronya
i de tot lo mal.»

(Maldà)

Es conta que mai s'ha pegat foc a cap casa ni paller durant la revetlla de Sant Joan. Sembla que els focs siguin una crida per a pendre la bonaventura en la següent matinada. Entorn el foc, donant-se les mans petits i grans, es canta i balla la Clavellineta tot puntejant i rodant:

«Qui la ballarà
la clavellineta,
qui la ballarà
seua serà;
punta peu
girat de seu,
la primera balladora
que tinc per la mà
taralaralà, taralaralà.»

Comencen cantant amb pausa i quan són a lo de la primera balladora van depressa (Organyà).

Quan els nens salten el foc, canten:

«Sant Joan bon sant,
Sant Pere bon home.»

(Pons, Artesa)

Al vol del foc s'organitzava, fins ara, el Ball rodó, en el qual prenien part homes, dones i criatures, tot cantant:

«Si em voleu oir
cançoneta nova
jo us la diré
d'una gran minyona:
Raimundeta adéu,
Raimundeta hermosa.

D'ençà que la casen
nit i dia plora;
no ploros, Raimunda,
que encara no és hora.

Diumenge vinent
mon duran les joies:
sabata amb taló,
la mitgeta groga.
Fandellí vermell
tallat a la moda;
manto i cirineu
a tall de sinyora.
Raimundeta adéu,
Raimundeta hermosa.»
(Artesa de Segre)

També es canta:
«Papallona, papallona
no juguis vora del foc;
amb gent que no tinguen seny
no hi vulguis tenir cap joc.»
(Ib.)

Per la nit de Sant Joan i Sant
Pere s'encenen falles a molts
carrers i es canten cançons tot
donant-se les mans:

«Esta nit si fan les falles
de Sant Pere i Sant Joan.
Ditxoses de les donzelles!
Quina alegria tindran!
Qui la ballarà
la clavellineta,
qui la ballarà
un pom d'or n'haurà,
més diners.
Jo la ballaré
la clavellineta,
jo la ballaré,
mes diners n'hauré.
Balli-la vostè, sinyora X.
balli-la vostè
que la'n balla bé.»

(Es repeteix cada dues o tres es-
trofes.)

«Esta nit si fan les falles
de Sant Pere i Sant Joan;
esta nit si fan les falles
que per tot el món si fan.

Sant Pere era bon home,
Sant Joan era bon sant;
Doneu-nos pa i violes
i tot lo que us demanam.

Veniu, veniu a la falla,
fadrinets del rededor,

que les roses en floreixen
a la nostra resplendor.

Allà dalt de la muntanya
lo cucut ja hi ha cantat.
Quan les cabres faran llana
les dones faran bondat.

Aquí dalt de la muntanya
tot lo bé de Déu hi tinc:
les roses de quatre en quatre,
els clavells de cinc en cinc.

No em doneu falses mirades,
galan jove: no en vull cap.
Me les haguéssiu donades
quan vos duva amistat.

Lo matí de Sant Joan
totes les flors tenen virtut;
també aquelles donzelletes
que als malalts donen salut.

Quines mans ni té tan blanques
lo nostre Sinyor Rector!
quines mans ni té tan blanques
per alçar Nostre Sinyor!

Dalt el cel té la cadira
Reverend Mossèn Joan,
dalt del cel té la cadira
davant de l'Esperit Sant.

Entre muntanya i muntanya
ha florit lo gessamí.
Sinyora com la X.
no n'hi ha en tot per aquí.

Una armada en vol fè'l rei;
soldats n'envia a buscá.
Aquí hi ha lo sinyor X.
que el demana per capità.

Les escales té de plata
don Josep al seu castell,
les escales té de plata
que ni el rei les té com ell;
les escales té de plata
les culleres té d'or fi,
les estovalles de seda
i els tovallons de setí.

— Sinyor X, tregue l'espasa
que hora és de peleiá;
si vostè surt en campanya
la batalla guanyarà.

— L'espasa prou la trauria
sinó que no tinc valor;
com l'espasa és petiteta
no m'atreveix lo cor.

Que contenta està la reina
de tenir tan gran persona;
aquí està X. X.

que li'n defensarà la corona.»
(Sort).

Aquesta cançó tan completa
sembla que refà la Clavellineta
trobada a Organyà fragmentària-
ment. El

Sant Joan bon sant

Sant Pere bon home
cantats per la mainada (Sant Bar-
tomeu del Grau, Centelles, etc.),
poden ésser les darreres supervi-
vències d'una cançó popular tan
plena de poesia.

La mainada salta el foc tot can-
tant:

«Foc de Sant Joan
passa-li davant;
foc de Sant Pere
passa-li darrera.»

(Elna)

TRADICIONS. — El dia de Sant
Joan al matí el que segueix nou
focs i passa per les seves mans
cendra de cada un d'ells, rentant-se
de seguida a una font, les mans
mai més li suaran (Igalada).

Els alls escalivats al foc de Sant
Joan curen del mal de coll (Ter-
rassa).

Mentre els focs cremen es pre-
nen les criatures per sota les aixel-
les, fent-les voleiar d'un costat de
foc a l'altre tot dient:

«Sant Pere bon home pas (avant)
Sant Joan bon sant (pas enrera)
feu-me lo X. ben gran (altre pas
[avant]).

Hi ha la creença que aquesta
cerimònia beneeix els petits i els
lliura de tot mal (Organyà).

Si el dia de Sant Joan els pa-

drins fan passar tres vegades
i pel mig d'un tronc de roure,
partit en dues meitats, una criatu-
ra esvinçada, aquesta curarà, si
l'arbre continua vivint una vegada
s'hauran enfaixat els dos esquei-
xos (Martorell, Esterrí d'Aneu).

La nit de Sant Joan les fal-
gueres floreixen i granen. La lla-
vor d'aquesta planta recollida
amb una peça de roba doblada en
nou plects, i al punt de la mitja
nit, té virtuts meravelloses (Es-
terri d'Aneu).

Per Sant Joan hi havia la tra-
dició de trencar un ou al punt de
la mitja nit, de tirar la clara dintre
d'un got d'aigua beneïda, dient,
mentre tocaven dotze hores, l'ora-
ció següent:

«Sant Joan bautista,
apòstol i evangelista,
per la virtut que Déu vos ha donat,
feu-me conèixer l'ofici del meu
[enamorat.]

La resposta es deduïa de les
figures que es veïen al fons (Ca-
daqués, Martorell).

«La nit de Sant Joan,
les donzelles més segures
al punt de la mitja nit
fan trenta mil provatures.
Trenquen un ou de gallina,
el remenen amb el dit:
veuen un home en camisa
que ha de ser el seu marit.»
(Martorell)

FOC DE SANT PASQUAL. — El
foc que s'encén per la vetlla de
Sant Pasqual davant la plaça del
convent en el qual es conserva
aquest cos sant. Els xics re-
corren durant el dia els carrers de
la ciutat demanant en nom del
Sant un poc de llenya, un gar-
bonet, una cadira trencada, etc.,
portant a la plaça tot el que reple-
guen.

La mainada que fa la replega

de la llenya sol cantar aquesta tonada:

«San Pasqual: un garbonet,
mas que siga xicotet».

Arribada la nit, després del toc de les ànimes, i quan les campanes de totes les esglésies repiquen, s'encén la gran foguera entorn la qual es reuneix una gran multitud (Vilareal).

FOC DE SANT PERE. — És la foguera encesa davant les masies, pels carrers i places, la revetlla de Sant Pere (Cat. or., Cat. occ., Rosselló).

Entorn la foguera de Sant Pere es canta aquesta cançó:

«Lo dia de Sant Pere
fan festa major.

— Què en feu aquí, Pepa,

què en feu aquí, Pepa,
què en feu aquí tant?

— Rento les faldilles,
també el davantal,

per anar bonica
el dia de Nadal. —

Mentre l'en rentava
passa el seu galan:

— Què en teniu, Pepeta,
que en feu lo fregó?

— Què voleu que tinga?

El meu cor tristó,
que sens pare i mare
n'he quedada jo.»

(Esterrí d'Aneu)

Vid. **FOC DE SANT JOAN.**

FOC DE SANT SALVADOR. — Per la revetlla de Sant Salvador (17 de març) cada veí pot anar a tallar un pi al bosc per plantar-lo davant la seva casa i fer-hi el foc. Es tallen les branques del cim i en son lloc s'hi posa una teiera on hi ha la

llenya que crema (Santa Coloma de Farnès).

FOC DE SANT SEBASTIÀ. — La foguera que s'encenia a les masies i poblats per la revetlla de Sant Sebastià (Lluchmajor).

FOC DE SANT TELM. — 1. Les llumenetes que apareixen a les puntes dels pals i vergues de vaixells les nits tempestuoses (Palamós, Cadaqués, Tarragona, Andratx, Lluchmajor, Marratxí, Vinaroç, Alcira, València, Olcau, Carlet). 2. Les llumenetes dels cementiris (Elna). 3. Les guspieres que surten pels afores (Girona). 4. Foc que es veu passar pels aires amb gran velocitat (Santa E. de Puigoriol).

El foc de Sant Telm assenyalava bon temps (Andratx).

Conten que de vegades les llumetes de Sant Telm sortien damunt les orelles dels muls dels traginers que anaven de camí a la nit (Lluchmajor).

FOC FOLLET. — Les llumetes produïdes per la inflamació de certes matèries evaporades de substàncies animals o vegetals en estat de putrefacció (Girona, Palamós, Pineda, Prats de Llusanès, Vilafranca del Penedès, Borges, Artesa, Rossell, Vinaroç, Morella, Carlet, Sueca).

Hi havia la creença que les animes de l'altre món pujaven mitjançant aquestes llumenetes (Sueca).